

ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONIDA TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

Narziev Pulat

*Xorazm viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish
milliy markazi o'qituvchisi*

Annotatsiya: *ushbu maqolada bugungi kunda tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, badiiy, ijodiy, rivojlantiruvchi ta'limni tashkil qilish, bolalarning tasavvurini, fantaziyasini rag'batlantirish, oziqlantirish, kerak bo'lgan muayyan muhitni yaratish va boshqalar to'g'risida yozilgan.*

Kalit so'zlar: *tasviriy san'at, dars, o'quvchilar, ijodiy qobiliyat, badiiy, ijodiy, ta'lim, fantaziya.*

Zamonaviy ta'lim tizimi o'qituvchiga ko'plab innovatsion usullardan "o'zini" tanlash va o'z ish tajribasiga yangicha qarash imkoniyatini beradi. Zamonaviy ta'lim va axborot texnologiyalarini joriy etish ularning an'anaviy o'qitish usullarini to'liq o'rnini bosishini anglatmaydi, balki uning tarkibiy qismi bo'ladi. Zero, pedagogik texnologiya – o'rganish nazariyasiga asoslangan va rejalashtirilgan natijalarni ta'minlovchi o'quv faoliyatini tashkil etish usullari, uslubiy texnikasi, shakllari yig'indisidir.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- rivojlantiruvchi treninglar;
- muammolarga asoslangan ta'lim;
- ko'p bosqichli o'qitish;
- kollektiv ta'lim tizimi;
- ixtirochilik muammolarini o'rganish texnologiyasi (TRIZ);
- ta'limdagi tadqiqot usullari;
- loyihalarni o'qitish usullari;
- o'qitishda o'yin usullaridan foydalanish texnologiyasi: rolli, ishbilarmonlik va boshqa turdagi o'quv o'yinlari;
- hamkorlikka o'rgatish (jamoat, guruh ishlari);
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalari;
- salomatlikni tejaydigan texnologiyalar va boshqalar.

Har bir o'qituvchi, texnologiya yaratuvchisidir. Ijodkorliksiz texnologiyani yaratish mumkin emas. Ustoz o'qituvchi o'z ishida bir nechta texnologiyalarning elementlaridan foydalanadi, original uslubiy usullardan foydalanadi va "muallif" texnologiyalarini ishlab chiqadi. Texnologik darajada ishlashni o'rgangan o'qituvchi uchun asosiy ko'rsatma doimo rivojlanish holatida bilish jarayoni bo'ladi. Ammo badiiy va ijodiy o'quv jarayoniga kelganda nima qilish kerak, qanday texnologiya va usullardan foydalanish kerak? Qaysi texnologiyalar o'quvchilarning vizual faolligini yaxshiroq rivojlantirishi mumkin? Haqiqatan ham, yillar davomida talabalar bir nechta toifalarga bo'lingan:

- birinchidan, sevadigan va chiza oladiganlar;

- ikkinchisi - sevadiganlar uchun, lekin u ishlamaydi;
- uchinchisi - imkoni yo'q, lekin o'rganishni xohlaydiganlar uchun;
- to'rtinchisi - chizishni yoqtirmaydigan va shuning uchun chizishni yoqtirmaydiganlar uchun;
- beshinchisi - qila oladigan, lekin jiddiy shug'ullanmaydigan yoki rivojlanmaydiganlar.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'ziga va sub'ektga nisbatan bu qiyin munosabatni yanada ijobiy ish natijalariga aylantirish uchun mo'ljallangan.

Bugungi kunda tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish muammosi ustida ishlashda katta pedagogik harakatlar talabalarni rag'batlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak, shuning uchun men o'quvchilar faoliyatini faollashtiradigan rivojlantiruvchi texnologiyalardan foydalanaman. Badiiy, ijodiy, rivojlantiruvchi ta'limni tashkil qilishda bolalarning tasavvurini va fantaziyasini rag'batlantirishi va oziqlantirishi kerak bo'lgan muayyan muhitni yaratish kerak. Ijodkorlik talab qiladi: ichki motivatsiya, ehtirosli istak, yangilik va ishlab chiqarilgan narsaning qiymati. Ijodiy fikr to'g'ri qarorni ochib beradigan tushunchadir. Rassom o'qituvchi shuni yodda tutishi kerakki, hech qanday texnologiya o'quvchilar bilan hissiy muloqot, bola va san'at asarlari bilan ijodiy muloqot o'rnini bosa olmaydi, lekin texnologiya tasviriy san'at darslarida pedagogik muloqotga yordam beradi, uni rang-barang, rang-barang, mazmunan boy qiladi.

Badiiy ma'lumotni uzatish faqat ehtiyotkorlik bilan tanlash va ma'lum bir texnologiyada aniq o'rinni topish bilan mumkin. Avvalo, o'qituvchi va san'at asarlari bilan muloqot qilish orqali olingan materialni idrok etish, hissiy empatiya uchun sharoit yaratish kerak. O'qituvchi-rassom shunchaki ma'lumot bermaydi, u turli xil faoliyat turlarining tashkilotchisidir, yechim tanlashga, jarayonni kuzatishga yordam beradi, o'quvchilarning voqelik va san'atga munosabatini tasviriy shaklda ifodalashga yordam beradi.

O'qituvchi va talabalar o'rtasidagi muloqot dialogga asoslanadi. Suhbat jarayonida ular o'zaro fikr almashadilar, ma'lumot oladilar, o'z pozitsiyalarini bildiradilar, buning natijasida belgilangan vazifalarni hal qilishga yordam beradigan semantik maydon shakllanadi. Muloqotni qurishda muammoli vaziyat yuzaga keladi, uni hal qilish hissiy empatiyani yaratadi, tasviriy san'at olamiga jalb qiladi. Muhokama, kuzatish, tasvirlash, mulohaza yuritish, o'z asarlarim va sinfdoshlarim ijodini muhokama qilish jarayonida dialog texnologiyalaridan foydalanaman. Suhbat davomida siz o'quvchilarning yashirin qobiliyatlarini ochib berishingiz, fikrlash tuzilishini o'rganishingiz, hissiy va aqliy jihatdan yaqinlashishingiz mumkin. Bu texnologiyaga katta e'tibor beriladi, chunki pedagogik rasm dialog bilan parallel ravishda qo'llaniladi. Tasviriy san'at darslarida ta'lim jarayonini faollashtirish vositasidir. Tasviriy san'at darsining o'ziga xosligi tasviriy idrokni tasviriy faoliyatga qayta qurishdadir. O'quvchilarning ko'rgazmali xotirasini rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarni egallashda pedagogik rasmning ahamiyati juda katta. Ba'zan qanday qilib to'g'ri chizishni tushunish qiyin bo'lgan master-klass. O'quvchilarning faolligi ijodiy mustaqillikda namoyon bo'ladi. Bola amaliy faoliyatda (chizishda) o'z fikrlarini tasvirlar

orqali ifodalaydi, o'qituvchi esa o'quvchining qiziqishini, uning mustaqil fikrlashini kuzatib boradi va tasviriy san'atni chuqur o'rganish istagini faollashtiradi.

Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning fikrlash va faoliyatini faollashtirishda gumanitar texnologiyalardan foydalanaman. Hissiy muhitni yaratish uchun men quyidagi texnologiyalardan foydalanaman: "muammoli vaziyat", "maslahatlar uchun dizayn", "tanqidiy fikrlash texnologiyasi", "qoidalarni qo'llash", "diagnostika", "g'oyalarni shakllantirish", "tushunchalarni shakllantirish" .

Ishimda asta-sekin ekskursiyalar, tasviriy san'at bo'yicha suhbatlar, didaktik o'yinlar, transformatsiya texnikasi, mini insholar yozish, loyiha ustida ishlash kabi texnologiyalardan foydalana boshlayman, shaxsiy yo'naltirilgan texnologiyalar mening ishimda birinchi o'rinda turadi. Zero, talaba shaxsining tabiiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish uning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning kalitidir.

Eng yaxshi dars - bu o'qituvchi faqat bolalarga rahbarlik qilib, tavsiyalar beradigan va bolalar o'zlarining eng yaxshi asarlarini yaratadigan darsdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Salnikova T.P. Pedagogik texnologiyalar: Darslik / M.: TC Sfera, 2005 yil.
2. Selevko G.K. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. M., 1998 yil.
3. Sokolova E.N. Maktab o'quvchilariga tasviriy san'atni o'rgatishda gumanitar texnologiyalar. Badiiy pedagogik jarayon san'at, fan, mahorat sifatida: darslik. Sankt-Peterburg qo'llanma: nomidagi Federal Davlat Pedagogika Universiteti nashriyoti. A.I. Gertsen, 2009. S. 21.
4. Tasviriy san'at va badiiy ijod 1-4 sinflar: Kitob. O'qituvchi uchun / B.N. Nemenskiy, N.N. Fomina, N.V.Grosul va boshqalar - M.: Ta'lim, 1991 yil.